

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
24 червня 2020 року,
Протокол № 10

Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І.Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)
24 червня 2020 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ДАЛЕКТИКА ЯК СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»
для підготовки на третьому освітньому рівні
здобувачів наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

м. Хмельницький
2020

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	2
2.	Заплановані результати навчання	3
3.	Програма навчальної дисципліни	5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	6
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	6
	4.2. Аудиторні заняття	6
	4.3. Завдання для самостійної роботи аспірантів	6
5.	Методи навчання та контролю	6
6.	Схема нарахування балів	7
7.	Рекомендована література	8
	7.1. Основна література	8
	7.2. Допоміжна література	8
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	9

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань – 08 Право
2. Код і назва спеціальності – 081 Право
3. Назва спеціалізації – немає
4. Назва дисципліни – Діалектика як світоглядна основа наукових досліджень
5. Тип дисципліни – вибіркова
6. Код дисципліни – ВК 30.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна – третій
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається – доктор філософії
9. Курс / рік навчання – другий
10. Семестр – четвертий
11. Обсяг вивчення дисципліни:
 - 1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин) – 3 / 90
 - 2) денна / заочна форма навчання:
 - аудиторні заняття (годин) – 14
 - % від загального обсягу – 15,5
 - лекційні заняття (годин) – 8
 - % від обсягу аудиторних годин – 57
 - семінарські заняття (годин) – 6
 - % від обсягу аудиторних годин – 43
 - самостійна робота (годин) – 76
 - % від загального обсягу – 84,5
 - тижневих годин:
 - аудиторних занять – 2
 - самостійної роботи – 4
12. Форма семестрового контролю – залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:
 - 1) попередні дисципліни – ОК 1. Філософія науки
ВК 4. Філософія права

- 2) супутні дисципліни – ОК 6. Методологія наукових досліджень в галузі права
- 3) наступні дисципліни –
14. Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Діалектика як світоглядна основа наукових досліджень» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-науковою програмою «Доктор філософії з права»:

РН-1. Володіти системним науковим світоглядом для проведення наукових досліджень, абстрактно мислити, аналізувати та узагальнювати інформацію з різних джерел.

РН-6. Демонструвати знання методології наукових досліджень у галузі права, ефективно застосовувати різноманітні методи під час проведення власного наукового дослідження.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен:
1. Знання
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>
1.1) Основні періоди розвитку діалектики, термінологічний матеріал, основні напрямки;
1.2) сутність, структуру та зміст світогляду та його історичні типи;
1.3) основні принципи діалектики та зміст основних законів діалектики; зміст парних категорій діалектики;
1.4) історичні форми діалектики; альтернативи діалектики;
1.5) тлумачення проблеми істини у філософії та існуючі у філософії концепції.
2. Розуміння
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>
2.1) аргументувати роль та значення діалектики як методу в процесі наукового дослідження; показати вплив світогляду на процес наукових досліджень;
2.2) розуміти основні підходи до тлумачення діалектики та її видів.
2.3) з'ясувати закономірності впливу діалектики на світоглядні погляди людей;
2.4) сформулювати позицію усвідомленого використання вихідних принципів діалектики в процесі дослідницької діяльності;
2.5) пояснювати сутність впливу світоглядних позицій на процес наукового дослідження;
2.6) обґрунтувати роль діалектичного мислення на формування критичного сприйняття інформації; на рівень загальної та професійної культури особистості та здатності приймати осмислені рішення у соціальній та професійній діяльності, в особистому житті.
3. Застосування знань
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) розрізняти та виявляти специфіку різних типів діалектики;
3.2) робити порівняльний аналіз філософського та конкретно-наукового тлумачення істини;
3.3) розрізняти метафізичну та діалектичну концепції розвитку світу; наводити конкретні приклади реальних виявлень метафізики при аналізі наукових проблем;
3.4) пов'язувати загальні філософські проблеми з вирішенням завдань у різних галузях сучасної науки.

4. Аналіз
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) Розкривати фундаментальні основи філософського та діалектичного методу як основи творчого мислення.
4.2) демонструвати здатність розбивати інформацію на основні структурні складові, аналізувати рекомендовані до вивчення першоджерела з теорії діалектики;
4.3) змістовно аналізувати основні напрями та течії у сфері теорії діалектики;
4.4) застосовувати набуті знання з методології у своїй галузі наукового пізнання, а також при аналізі складних проблем інших сфер життєдіяльності суспільства;
4.5) володіти навичками публічної промови, аргументації, ведення дискусій та полеміки, правилами теорії діалектики в наукових дискусіях, ділових бесідах та перемовинах, вимогам обґрунтованості і переконливості у спілкуванні та професійній діяльності.
5. Синтез
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) поєднувати елементи знань з діалектики з метою отримання цілого з новою системною властивістю; бути здатним зробити узагальнення;
5.2) при вивченні теорії діалектики інтегрувати та використовувати знання та факти з інших дисциплін;
5.3) синтезувати набуті знання із фахових та гуманітарних дисциплін у цілісне світосприйняття;
5.3) оперувати набутими принципами, законами, категоріями, методами діалектики для формування наукового світогляду;
5.4) обґрунтовувати необхідність знань з теорії діалектики для фахівців в галузі юриспруденції;
5.5) пропонувати шляхи підвищення власної культури у сфері діалектики, розвитку здатності вирішувати дослідницькі проблеми комплексно, виробляти навички критичного мислення в процесі самоосвіти та самовдосконалення;
5.6) Систематизувати та порівнювати традиції діалектичного методу.
6. Оцінювання
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) оцінювати значення знань тем з курсу «Діалектика як світоглядна основа наукового дослідження» для формування високого рівня професійної культури правника;
6.2) розкривати соціально-історичну сутність і доцільність діалектики для дискусій у професійній та дослідницькій діяльності;
6.3) пояснювати відмінності між діалектичними і метафізичними методами пізнання, оцінювати їх вплив на сучасну юридичну та дослідницьку практики;
6.4) діалектично вибирати серед різноманіття думок та поглядів окремі положення, важливі для формування власної філософської позиції, особистісного та професійного самовдосконалення та самовираження;
6.5) оцінювати внесок українських дослідників розвиток діалектики як науки.
7. Створення (творчість)
<i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) Використовувати діалектику як метод дослідження не лише стосовно самої філософії, а й спеціальних галузей науки про природу, суспільство, духовне життя та людину.
7.2) демонструвати навички вміння професійно вести дискусії щодо філософського змісту основних категорій та законів діалектики;

7.3)	писати аргументативні тексти на актуальну професійну та дослідницьку проблематику, враховуючи діалектичну складність та багатовимірність світу, демонструючи вміння поєднувати й узгоджувати різнопланові наукові підходи;
7.4)	творчо використовувати зміст основних філософських першоджерел і провідні ідеї діалектики при аналізі процесу пізнання як специфічної форми відношення людини до світу.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Місце діалектики в структурі знання.

Філософія як вид знання. Діалектика як філософська наука. Основні підходи до тлумачення діалектики, її види. Діалектика та типи філософського світогляду. Світогляд як спосіб орієнтації людини в світі та смисложиттєва позиція. Людина як суб'єкт і об'єкт діалектики. Історична генеза діалектики та її форми. Філософія і наука : порівняльний аналіз. Філософський зміст світоглядної орієнтації людини.

Тема 2. Діалектика як система принципів, законів та категорій

Діалектика: принципи, закони, категорії. Поняття зміни, руху, розвитку. Філософський зміст основних категорій та законів діалектики. Тріада як основна форма діалектичного переходу. Необхідність, випадковість і свобода. Значення принципів, законів і категорій діалектики для теоретичної і практичної діяльності юристів.

Тема 3. Діалектика як вчення про розвиток і метод пізнання

Філософське вчення про розвиток. Становлення сучасної філософської концепції розвитку. Діалектика як метод пізнання. Діалектичний тип мислення. Діалектичний метод як єдність теоретичного і практичного, пізнавального і перетворювального. Історичні етапи розвитку діалектики як методології пізнання. Модифікація діалектики в сучасних філософських доктринах. Метафізика, догматизм, релятивізм, еkleктика як класичні альтернативи діалектики. Евристика наукового пошуку.

Тема 4. Діалектика як світоглядно-методологічна концепція наукових досліджень

Сфера пізнання як середовище виникнення методології. Філософська методологія: класичні (діалектика, метафізика) та некласичні (синергетика, феноменологія, негативна діалектика) концепції. Методологія пізнання як тенденція до перетворення вчення про знання у вчення про діяльність. Методологія як система принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності. Методологія сучасного наукового пізнання. Сутність, зміст, види і функції категорій як фундаментального елемента діалектичної методології. Діалектика як світоглядна і методологічна концепція. Гуманістичний потенціал діалектики. Діалектика як діалог. Діалектика і творчість. Визначення соціокультурних орієнтирів науки. Проблема застосування діалектики в науковій діяльності і практиці: передумови, умови, форми і межі.

Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин					
	Денна форма/ Заочна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Місце діалектики в структурі знання	23	2	2	-	-	19
Тема 2. Діалектика як система принципів, законів та категорій	21	2	-	-	-	19
Тема 3. Діалектика як вчення про розвиток і метод пізнання	23	2	2	-	-	19
Тема 4. Діалектика як світоглядно-методологічна концепція наукових досліджень	23	2	2	-	-	19
Усього годин	90	8	6	-	-	76

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота аспірантів

4.3.1. Самостійна робота аспірантів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.4. Самостійна робота аспірантів заочної форми навчання передбачена навчальним планом у формі виконання домашньої контрольної роботи.

4.3.5. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;

Поточний контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліцопитування аспірантів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену. Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарухування балів аспірантам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Аршинов В.И. Синергетика. Новая философская энциклопедия : в 4 т. Научно-ред. Совет : В. С. Степин, А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин и др. Институт философии РАН, Нац. общ.-науч. фонд. Москва : Мысль, 2010. Т. 3. С. 546.
2. Босенко В.А. Диалектика как теория развития. Київ : Думка, 1966. С. 133-151.
3. Босенко В.А. Общая теория развития. Київ : Думка, 2001. С. 160-182.
4. Добронравова И. Современная потребность в диалектике и творческое наследие М.Л. Злотиной. Філософсько-антропологічні студії 2001. Розум, Свобода та Долі Діалектики. До 80-річчя Марії Злотиної. Київ : Стилос, 2001. С. 125-135.
5. Злотина М.Л. Диалектические законы развития как мировоззренческие принципы творческой деятельности. Практика, познание, мировоззрение. Киев : Наукова думка, 1980. С. 223–239.
6. Злотина М.Л. Развитие как мировоззренческая проблема. Киев : Вища школа, 1974. 30 с.
7. Категории диалектики, их развитие и функции. Київ : Думка. 1980. 130 с.
8. Копнин П. Диалектика как логика и теория познания. Опыт диалектико-гносеологического исследования. Москва : Наука, 1973. С. 93.
9. Лисий В. Діалектика і методи наукового пізнання. Вісник Львівського нац. універ. ім. І. Франка. Серія філософія. 2010. Вип. 13. С. 20-28.
10. Сидоренко О.П. Корлюк С. С., Власов В. В., Розова Т.В. та ін. Пропедевтичний курс з філософії науки : підруч. За ред. О. П. Сидоренка. Київ : Освіта України, 2017. С. 313–317.
11. Філософський енциклопедичний словник. К., 2002. С. 158-162, 272-274, 497, 498.

7.2. Допоміжні джерела

1. Адорно Т. В. Негативная диалектика. Пер. с нем. Москва : Научный мир, 2003. 372 с.
2. Алексеев П.В., Панин А. В. Теория познания и диалектика. Москва : Мысль, 1991. 383 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Наука логики: В 3-х т. Москва : Политиздат, 1972. Т. 3. С. 288-310.
4. Рузавин Г.И. Диалектика и современное научное мышление. Философские науки. 1991. № 6. С. 12-14.
5. Современные зарубежные концепции диалектики. Москва : Полииздат, 1987. С.11-81.
6. Хоменко І. В. Еристика : підручник. Київ : Центр правової літератури, 2008. 280 с.
7. Філософський енциклопедичний словник. ред. кол. : В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Довіра, 2002. 744 с.

8. Інформаційні ресурси

http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/kaf_fil.htm
http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Rassel/_MZ_Index.php
http://anthropology.ru/ru/texts/brodsky/ruseur_08.html
<http://logic.ru/ru/node/622>
<http://www.philosophy.ru/library/vopros/59.html>

Розробник робочої програми:

Викладач дисципліни – завідувач кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, доктор філософських наук, професор

_____ Л. А. Виговський

14 травня 2020 року

Схвалено кафедрою філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання

14 травня 2020 року, протокол № 10.

Завідувач кафедри _____ Л. А. Виговський

14 травня 2020 року

Декан факультету управління та економіки

_____ Т. В. Терещенко

14 травня 2020 року

Погоджено методичною радою університету 18 червня 2020 року, протокол № 8.

Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун

18 червня 2020 року

Обліковий обсяг програми – 0,42 ум. др. ар.